

Het verhaal van... Doetinchem middenbouw

Colofon

'Het Verhaal van...' is tot stand gekomen met ondersteuning van het Gebiedgericht Cultuurbeleid Achterhoek, een samenwerkingsverband van de gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk en provincie Gelderland. Gebiedsgericht Cultuurbeleid Achterhoek wordt uitgevoerd door Kunst en Cultuur Gelderland (KCG) met als doel cultureel beleid te versterken door bovenlokale projecten op het gebied van kunst, cultuur en cultureel erfgoed te initiëren en samenwerking in het culturele veld te bevorderen. Voor meer informatie kunt u terecht bij regiocoördinator Johan Godschalk, KCG, www.kcg.nl of 026 351 90 29.

Gebiedsgericht Cultuurbeleid

Achterhoek

Omslag

Bob Lindner

Redactie

Désirée Papare

EDU-ART
Zeelandsingel 40
6845 BH Arnhem
Postbus 30100
6803 AC Arnhem
telefoon 026 400 19 00
fax 026 400 19 99
e-mail info@edu-art.eu
website www.edu-art.eu

© 2008 EDU-ART

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Inhoud

Inleiding		3
Inhoud		5
De middenbouw		9
Les 1:	inleiding	11
Les 2:	het verhaal van de verzameling	13
Les 3;	het verhaal van de verzameling van Cor Ooijevaar	15
Les 4:	museumbezoek	17
Les 5:	het verhaal van de reis door Doetinchem	19
Les 6:	kunstzinnige les: muziek en dans	21
Les 7:	presentatie en afsluiting	25
bijlagen		
	1 Projectvarianten	27
	2 Kerndoelen	29
	3 De tien tijdvakken van de Rooy	31
	4 Leerstijlen van Kolb	33
	5 Achtergrondinformatie over het thema en de hoofdpersonen	35
	6 Het verhaal van het openbaar vervoer	37
	7 Dienstregeling stadsbus Doetinchem	39
	8 Met de bus door Doetinchem	41
extra	finaleliedje	43

Inleiding

Aanleiding

Het project 'Het verhaal van...' is een cultuureducatief erfgoed project voor basisscholen in de Achterhoek. Het project is tot stand gekomen in het kader van Gebiedsgericht Cultuurbeleid Achterhoek.

'Het verhaal van...' geeft leerlingen inzicht in een aspect van de lokale geschiedenis. Het is een project dat vraag en aanbod samenbrengt: scholen hebben behoefte aan projecten waarmee leerlingen leren over de lokale geschiedenis. De lokale erfgoedinstellingen zoals musea zoeken naar mogelijkheden om het onderwijs te bereiken.

Voor 'Het verhaal van...' is een regionaal projectstramien ontwikkeld. Dit stramien wordt per gemeente aangevuld met componenten die ingaan op de lokale geschiedenis. Eind 2008 zullen er in totaal 16 lokale varianten van 'Het verhaal van...' ontwikkeld zijn. Een overzicht van de 16 projecten vindt u in bijlage 1.

Betrokkenen

Instellingen die meewerken aan de totstandkoming van dit project zijn:

- Bibliotheken Achterhoek
- Boogie Woogie
- EDU-ART
- Gelders Archief
- Gelders Erfgoed
- Kunst en Cultuur Gelderland
- Regionaal archief Achterhoek
- Staring Instituut.

In bijlage 1 vindt u een overzicht van de erfgoedinstellingen die betrokken zijn bij de ontwikkeling van dit project.

Inhoud

Doelgroep

Het project richt zich op basisschoolleerlingen van groep 1 tot en met 8 in de acht gemeenten van de Achterhoek.

Afgeleide doelgroepen zijn: leerkrachten, ouders/familie, musea, archieven, bibliotheken en monumenten.

Het project is gesplitst in drie niveaus:

- Onderbouw (groep 1 tot en met 4)
- Middenbouw (groep 5 en 6)
- Bovenbouw (groep 7 en 8)

Groep 4 is ingedeeld bij de onderbouw. Scholen kunnen er echter voor kiezen groep 4 het programma van de middenbouw te laten volgen.

Doelstellingen

Doelstellingen van het project zijn:

- De leerlingen worden zich bewust van de geschiedenis van hun eigen woonplaats.
- Burgerschap:
  1. De leerlingen voelen zich positief betrokken bij hun woonplaats.
  2. De leerlingen zijn zich bewust van de doorgaande lijn verleden, heden, toekomst.

Uitgangspunten

Duur

Het uitvoeren van het project zal drie tot vijf dagen in beslag nemen. Verschillende onderdelen van het project zijn facultatief in te vullen.

Kerdoelen, tijdvakken en canonvensters

Binnen 'Het verhaal van ...' wordt er aan verschillende kerndoelen gewerkt. Een toelichting bij deze kerndoelen is te vinden in bijlage 2. De belangrijkste kerndoelen die in 'Het verhaal van ...' aan de orde komen zijn:

Oriëntatie op jezelf en de wereld, domein Tijd:

- Kerndoel 51: De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.
- Kerndoel 52: De leerlingen leren over kenmerkende aspecten van de tijdvakken. Iedere variant van 'Het verhaal van ...' zal aansluiten bij één van de tijdvakken.
- Kunstzinnige oriëntatie:
- Kerndoel 56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van het cultureel erfgoed.

Voor geschiedenismethoden zijn, zowel voor het basis- als voortgezet onderwijs, de 'tien tijdvakken van de commissie de Rooy' belangrijk. Het project 'Het verhaal van ...' geeft een lokale invulling aan de tien tijdvakken. Iedere lokale variant sluit aan op één van de tijdvakken.

Deze variant sluit aan op het tijdvak 'De tijd van Burgers en stoommachines'. Voor een toelichting bij deze tijdvakken, zie bijlage 3.

De culturele canon is het geheel van belangrijke personen, teksten, kunstwerken, voorwerpen, verschijnselen en processen die samen laten zien hoe Nederland zich ontwikkeld heeft tot het land waarin we nu leven. Per september 2009 wordt de canon in de kerndoelen van basisonderwijs en 'nieuwe onderbouw' voortgezet onderwijs opgenomen.

Deze variant van 'Het verhaal van ...' geeft een lokale invulling aan de canonvensters:

- De eerste spoorlijn

Voor meer informatie en een overzicht van de canonvensters, zie www.entoen.nu.

Thema

Om het regionale stramien in te vullen wordt per plaats een thema bepaald. Dit thema is kenmerkend voor de historie van de plaats. De thema's zijn in overleg met een plaatselijk museum en/of historische vereniging vastgesteld.

Het thema van deze variant is: Openbaar vervoer. Een overzicht van de thema's per plaats vindt u in bijlage 1.

Hoofdpersoon

Bij ieder thema wordt een hoofdpersoon gekozen. Dit om het thema te personifiëren zodat leerlingen zich makkelijker in het thema en de tijd kunnen verplaatsen.

De hoofdpersoon in deze variant is Cor Ooijevaar, de oprichter van het Openbaar Vervoermuseum in Doetinchem. In bijlage 5 vindt u achtergrondinformatie over de hoofdpersoon en het thema.

Voorwerpen en documenten

In de leskisten zitten voorwerpen die met de hoofdpersoon of het thema te maken hebben. De voorwerpen vormen een hulpmiddel bij het schetsen van het beeld van de tijdvak horend bij het project.

Kunstzinnige les

Een kunstzinnige les maakt onderdeel uit van de verwerking. Deze verwerkingsles wordt ontwikkeld in samenwerking met Boogie Woogie en richt zich op leerlingen van de midden- en bovenbouw.

Leerstijlen van Kolb

Bij het ontwikkelen van dit project is rekening gehouden met de vier leerstijlen van Kolb. Deze vier leerstijlen zijn:

- Dromer
- Denker
- Beslisser
- Doener

Voor meer informatie over de leerstijlen van Kolb, zie bijlage 4.

Onderbouw en bovenbouw

Het project 'Het verhaal van mijn dorp' wordt zoals gezegd opgedeeld in drie niveau's: onder-, midden- en bovenbouw. Om een beeld te krijgen van het totale project worden de programma's voor de onder- en bovenbouw hieronder kort toegelicht.

TIP: Diverse voorwerpen historische bronnen maken onderdeel uit van het onder- en bovenbouw project. Misschien ziet u een mogelijkheid deze voorwerpen en bronnen te gebruiken voor een les in de middenbouw.

Binnen het programma voor de onderbouw staan een foto/afbeelding van de hoofdpersoon en drie voorwerpen uit het museum centraal.

Allereerst maken de leerlingen kennis met de hoofdpersoon door middel van een foto of afbeelding. Vervolgens komen de drie voorwerpen één voor één aan bod. Ieder voorwerp wordt bekeken en besproken. Bij ieder voorwerp horen verschillende activiteiten. als alle voorwerpen uit de leskist aan bod zijn gekomen, mogen de leerlingen zelf een type voorwerp meebrengen naar school.

In schema ziet het programma voor de onderbouw er als volgt uit:

- Les 1 Een koffer van een conducteur met spullen
- Les 2 Een afbeelding van een conducteur
- Les 3 Voorwerpen 1: Kniptang en fluitje van een conducteur
- Les 4 Voorwerp 2: Seinbord: rood en groen signaal
- Les 5 Voorwerp 3: Stationsklok
- Les 6 Voorwerpen van de leerlingen
- Les 7 Kunstzinnige les
- Les 8 Presentatie en afsluiting

Qua opbouw lijkt het programma voor de bovenbouw sterk op dat voor de middenbouw. Beide programma's bestaan uit een inleiding, kern, verwerking en afsluiting.

De inleiding staat in het teken van kennismaken met Cor Ooijevaar en het thema openbaar vervoer.

De kern van het project speelt zich buiten de school af. De leerlingen van de bovenbouw brengen een bezoek aan het Openbaar Vervoer Museum in Doetinchem.

Terug op school gaan de leerlingen aan de slag met de verwerking. Deze bestaat uit vier lessen: het verhaal van het openbaar vervoer in Gelderland, het verhaal van de reis door Nederland en het verhaal van het voertuig van de toekomst en een kunstzinnige les.

Het project wordt afgesloten met een presentatie.

In schema komt het project voor de bovenbouw er als volgt uit te zien:

- Les 1 Inleiding van het project
- Les 2 Museumbezoek
- Les 3 Het verhaal van het openbaar vervoer in Gelderland
- Les 4 Het verhaal van de reis door Nederland
- Les 5 Het verhaal van het voertuig van de toekomst
- Les 6 Kunstzinnige les
- Les 7 Presentatie

De middenbouw

Inhoud van de leskist

Het museum zorgt voor één leskist met inhoud. In de kist vindt u een inhoudslijst. Controleer deze voor u met het project begint. Zorg ervoor dat, wanneer het project is afgerond, alle voorwerpen zich weer in de kist bevinden.

De inhoud van de lessen

In schema ziet het programma voor de middenbouw er als volgt uit:

- Les 1 Inleiding van het project
- Les 2 Het verhaal van de verzameling
- Les 3 Het verhaal van de verzameling van Cor Ooijevaar
- Les 4 Museumbezoek
- Les 5 Het verhaal van de reis door Doetinchem
- Les 6 Kunstzinnige les
- Les 7 Presentatie

Les 1: inleiding

Doel

- introductie van Cor Ooijevaar
- introductie van de tijd van Cor Ooijevaar
- introductie van het thema: openbaar vervoer
- oproepen van vragen over Cor Ooijevaar en openbaar vervoer
- voorbereiden op het museumbezoek

Benodigheden uit de leskist

- de leskist met inhoud
- afbeelding 1 – Cor Ooijevaar

Voorbereiding

Zoek voorafgaand aan les 1 het tijdvak ‘de tijd van Burgers en Stoommachines’ op in uw geschiedenismethode. Lees de informatie over het tijdvak goed door.

- Lees bijlage 5 (achtergrondinformatie over Cor Ooijevaar en openbaar vervoer) goed door. Zorg ervoor dat alle benodigheden voorafgaand aan de les aanwezig zijn.

Duur

30 minuten

Activiteit 1

Introductie van het project.

Vertel de leerlingen dat ze de komende dagen zullen werken aan een project. De titel van dit project is ‘Het verhaal van Doetinchem’. Vraag de leerlingen of zij denken waar dat verhaal over gaat. Wat hebben de leerlingen voor bijzondere dingen meegemaakt in Doetinchem? Kennen ze verhalen van hun ouders of grootouders?

Laat de leerlingen brainstormen over Doetinchem: wat maakt Doetinchem bijzonder, wat is er vroeger in Doetinchem gebeurd, wonen er beroemde mensen in Doetinchem, en dergelijke.

Tip: In de leskist bevinden zich enkele voorwerpen die in de onderbouw worden gebruikt. Deze voorwerpen hebben een relatie met Cor Ooijevaar en het openbaar vervoer. Deze voorwerpen kunnen wellicht een bijdrage leveren aan de inleiding van het project.

Activiteit 2

Klassikaal

Bespreek de volgende onderwerpen met de leerlingen:

- Laat de afbeelding van Cor Ooijevaar aan de leerlingen zien. Herkennen zij hem? Als de leerlingen Cor Ooijevaar niet herkennen, vertelt u hen zijn naam. Kan één van de leerlingen iets over Cor Ooijevaar vertellen? Zo niet, ga verder met het volgende punt. De leerlingen zullen tijdens het project leren wie Cor Ooijevaar is.
- Tijdvak: over welke tijd gaat dit project? Bespreek het tijdvak ‘de tijd van Burgers en Stoommachines’ met de leerlingen. Wat weten ze over het tijdvak?
- Thema: welk thema wordt besproken? Wat betekent openbaar vervoer? Schrijf het thema midden op het schoolbord. Vraag de leerlingen waar het thema hen aan doet denken. Schrijf de termen die de leerlingen noemen rondom het thema. Wat zou Cor Ooijevaar met het thema te maken kunnen hebben?

Les 2 Het verhaal van de verzameling

Doel

- De leerlingen maken kennis met een periode uit de historie van hun woonplaats.
- De leerlingen verdiepen zich in het maken van een verzameling.

Werkvorm

De leerlingen bekijken wat ze zelf verzamelen en maken een foto van hun eigen verzameling

Benodigdheden

- gevonden voorwerpen (kastanje, veer, steen, schroef, enzovoort)
- fototoestel (digitaal of wegwerp)
- karton om de verzameling op te leggen bij het fotograferen.

Vorbereiding

Zorg ervoor dat alle benodigdheden voorafgaand aan de les aanwezig zijn. De leerkracht zorgt dat zij of hij zelf wat gevonden bijzondere dingen in haar of zijn broekzak heeft: een mooie schelp, een bijzonder plaatje, een kastanje, een mooie veer, enzovoort.

Duur

2 lessen van 30 minuten.

Inleiding

De leerkracht heeft zelf wat in de broekzak gestopt en haalt die leeg. De les begint met het legen van broekzakken. De leerkracht haalt de voorwerpen, die hij in de broekzak heeft gestopt tevoorschijn en vertelt erbij waarom hij deze dingen heeft meegenomen van de plek waar ze gevonden zijn.

Vervolgens vraagt de leerkracht de leerlingen ook eens te kijken wat ze in hun zakken hebben (broekzakken en/of jaszakken of in hun laatjes). De leerlingen laten aan elkaar zien wat dat is en vertellen waarom ze dat in hun zak hebben gestopt (bijvoorbeeld: het was mooi, je kan er nog iets mee). Er zijn ook leerlingen die thuis allerlei dingetjes bewaren (beeldjes, schelpen, stenen, kettingen, vondsten). Ook deze leerlingen kunnen vertellen over hun vondsten.

Kern

Er volgt een klassengesprek waarin de leerlingen vertellen of ze zichzelf herkennen in het verhaal:

- wie verzamelt er zelf iets? Of ken je iemand die iets verzamelt?
- wat dan?
- heb je ook een verzameling als je allemaal dingetjes bewaard hebt?

De leerlingen vertellen elkaar over hun verzameling:

- wat was het eerste van je verzameling?
- wat is het allermooiste uit je verzameling?
- wat zou je nooit wegdoen?
- wat wil je wel ruilen?

De leerkracht vraagt de leerlingen de volgende dag(en) iets mee te nemen van hun verzameling van thuis. Als ze geen verzameling hebben, kunnen ze ook iets meenemen dat ze bewaard hebben omdat het zo bijzonder is. Een vakantieherinnering, prachtige vondst, iets dat je van een speciaal iemand hebt gekregen.

vervolgtes:

Elke leerling heeft een voorwerp meegenomen. Iedereen krijgt de kans om iets te vertellen over het meegebrachte voorwerp. De voorwerpen worden in de klas verzameld, zodat ze door alle leerlingen nader bekeken kunnen worden.

De leerlingen leggen hun meegebrachte voorwerp op een stuk karton. Met hulp van de leerkracht maken ze hiervan een foto. Ze maken een kaartje waarop staat wat het voorwerp is en waarom ze het een bijzonder voorwerp vinden.

Afsluiting

De (afgedrukte/geprinte) foto's worden opgeplakt op gekleurd papier. De geschreven kaartjes plakken de leerlingen ernaast. De leerlingen presenteren aan elkaar wat ze hebben gemaakt.

Les 3 Het verhaal van de verzameling van Cor Ooijevaar

Doel

- De leerlingen maken kennis met een periode uit de historie van hun woonplaats.
- De leerlingen verdiepen zich in Cor Ooijevaar, het Openbaar Vervoer in Doetinchem

Werkvorm

De leerlingen maken een werkblad over openbaar vervoer en maken van karton een voertuig. .

Benodigheden

- Kopieën werkblad 1 - het verhaal van het openbaar vervoer (bijlage 6)
- Oude verpakkingsmaterialen: kartonnen doosjes, flessen, eierdoosjes, et cetera.
- Lijm, onderleggers, scharen
- Papier
- Stiften

Vorbereiding

Zorg ervoor dat alle benodigheden voorafgaand aan de les aanwezig zijn.
Als het mogelijk is, is het leuk om een modeltrein in het lokaal te laten rijden.

Duur

60 minuten

Inleiding

De vorige les hebben de leerlingen aan elkaar laten zien welke voorwerpen ze belangrijk vinden om te bewaren en waarom. De leerkracht vertelt dat er mensen zijn die zoveel verzamelen dat ze er een museum van maken. In Doetinchem is dat Cor Ooijevaar. Hij was zo gek op alles wat met openbaar vervoer te maken heeft, dat er van alles van heeft verzameld. Dat is nu het Openbaar Vervoer Museum geworden.

Kern

De leerlingen maken het werkblad over het openbaar vervoer. Als ze deze hebben gemaakt en besproken, gaan ze aan de slag met kosteloos materiaal. Hiervan maken ze hun eigen vervoersmiddel.

Afsluiting

De leerlingen presenteren het werkstuk aan elkaar.

Les 4 Museumbezoek

Doel

- De leerlingen leren kijken naar oude voorwerpen
- De leerlingen verzamelen informatie over Cor Ooijevaar, het openbaar vervoer en Doetinchem.

Benodigheden

Het museum zorgt voor de benodigheden.

Vorbereiding

Bespreek het volgende met de leerlingen.

Wie weet wat een museum is? Een museum is een verzameling van mooie of belangrijke voorwerpen.

In het museum worden deze voorwerpen tentoongesteld zodat iedereen ze kan komen bekijken.

Wie is wel eens in een museum geweest? Welk museum was dat? Wat heb je daar gezien?

We gaan naar het Openbaar Vervoer Museum. In dit museum gaan we de verzameling van Cor Ooijevaar bekijken.

Duur

Anderhalf uur (exclusief de reis naar het museum)

Les 5 Het verhaal van de reis door Doetinchem

Doel

- De leerlingen maken kennis met een periode uit de historie van hun woonplaats.
- De leerlingen verdiepen zich in het openbaar vervoer in Doetinchem.

Werkvorm

De leerlingen stippelen een reis uit. Ze gebruiken hiervoor de plattegrond van Doetinchem en de dienstregeling van de stadsbus Doetinchem

Benodigheden

- o Plattegrond Doetinchem
- o Kopieën dienstregeling Syntus stadsbus Doetinchem (bijlage 7)
- o Bijlage 8: opdrachten bij de dienstregeling

Vorbereiding

Zorg ervoor dat alle benodigheden voorafgaand aan de les aanwezig zijn.

Duur

45 minuten

Inleiding

Om ervoor te zorgen dat iedereen van het openbaar vervoer gebruik kan maken, is er een stadsbus in Doetinchem. De leerkracht laat aan de leerlingen de dienstregeling zien en legt uit wat alle dingen betekenen.

Kern

De leerlingen gaan in tweetallen een reis uitstippelen (zie bijlage 8)

Afsluiting

De leerlingen en leerkracht evalueren de les.

Les 6: kunstzinnige les: muziek en dans

Muziek: werken met een partituur

Opdracht 1:

Welke geluiden horen bij het openbaar vervoer? De geluiden kan je maken met je stem maar ook door planken tegen elkaar te slaan, kralen (of steentjes of rijst of bonen) in een doos te laten rammelen papier te knisperen of scheuren enzovoorts. Wees creatief. Maak tien verschillende geluiden.

Opdracht 2:

Pak wat A4-tjes en laat de leerlingen elk geluid in één enkel teken zo groot mogelijk op papier tekenen. Op een kleiner papier kunnen ze dan precies omschrijven hoe het geluid gemaakt moet worden en wat het voorstelt.

Plak de tekens op het bord (of hang ze aan een koord door de klas aan wasknijpers) en voeg daarbij de tekst.

Samen worden alle geluiden bestudeerd en uitgevoerd.

Opdracht 3:

Maak tien groepen in de klas met elk hun eigen geluid.

Wijs een dirigent aan. (Het kan wijs zijn om eerst als docent de dirigent te zijn en dan pas een leerling dat te laten doen)

De dirigent wijst een groep aan die zijn geluid maakt en dan de volgende. Hij wijst ze door elkaar aan, langzaam, vlug, laat geluiden herhalen en laat ze ook sterk en zacht horen.

De dirigent spreekt dus tekens af voor sterk en zacht, voor lang en kort, langzaam en vlug.

De klas volgt de dirigent.

Opdracht 4:

Dan wordt er een partituur gemaakt. Een partituur is een stuk papier of aantekeningen op het bord waarop aanwijzingen en afspraken staan om gezamenlijk een (muziek)stuk uit te kunnen voeren. Dat betekent dat de geluiden in een bepaalde volgorde worden gezet en soms herhaald moeten worden. Dus een kopieerapparaat in de buurt is handig.

Extra aanwijzingen:

Gebruik voor kort een klein gevuld rondje, voor lang een grote open rondje.

Gebruik voor langzaam een streep voor vlug een gegolfde streep.

Gebruik voor sterk een f (forte = sterk) en voor zacht p (piano = zacht) Dus elk teken in de partituur wordt ook voorzien van rondjes, streepjes, golfjes en de letters p en f.

Belangrijk voor de uitvoering:

- zorg ervoor dat alle spelers de tekeningen goed kunnen zien
- Zorg dat iedereen de afspraken snapt over de gebruikte tekens en geluiden
- Oefen de geluiden eerst één voor één en voer dan de compositie pas als geheel uit;
- Eerst moeten de uitvoerenden een overzicht krijgen over wat er moet gebeuren, daarna pas werken aan de details: geluiden verfijnen, afspraken maken in verband met sterkte (sterk, zacht, het volume opvoeren of laten uitsterven...) e.d.
- Moeten er instrumenten of attributen die geluid maken worden gebruikt, zorg er dan voor dat de spelers ze bij de hand hebben
- U kunt de composities opnemen met een cassetterecorder of een minidisk. Dat is een extra concentratie middel. 'Opgelet, de opname begint!' Bovendien door de uitvoering samen met de leerlingen te beluisteren, kun je op nieuwe ideeën komen of de uitvoering verbeteren.

Probeer combinaties uit die spannend zijn. Bijvoorbeeld eerst een zacht geluid dat steeds sterker wordt en dan weer heel zacht verder. Etc.

Opdracht 5

Maak een muziekstuk dat heel spannend is en maak daarna een muziekstuk dat heel rustig is.

Opdracht 6

Zoek het stuk uit dat het mooiste is geworden en voer dat uit op de eindpresentatie.

Dans

Opdracht 1

Bespreek met de leerlingen: wat moet je allemaal doen als je met de trein op reis gaat? Spullen in een tas stoppen die je mee wilt nemen, naar het station lopen of fietsen, een kaartje kopen, een plek zoeken, je kaartje aan de conducteur laten zien en dergelijke. Noteer alle onderdelen die de leerlingen noemen.

Welke bewegingen horen daarbij? Laat de leerlingen bewegingen verzinnen ieder onderdeel van de reis (maximaal 10).

Opdracht 2

De leerlingen gaan in een kring staan. Eén leerling beeldt een onderdeel van de reis uit. De andere leerlingen raden welk onderdeel het is en doen de beweging na. Laat alle leerlingen aan bod komen.

Beeld uit met je bewegingen dat je het werk of die bezigheid met veel plezier doet. (heel snel)

Beeld uit met je bewegingen dat je het werk of die bezigheid met veel tegenzin doet. (slow motion)

Nog meer oefeningen om te gebruiken:

Doe of je loopt maar blijf op de plaats. Doe of je naar beneden loopt maar blijf op je plaats, doe of je naar boven loopt, loop achteruit maar blijf op je plek (moonwalk Michael Jackson). Doe of je een bal gooit.

Doe al deze bewegingen in de versnelling en de vertraging.

Opdracht 3

Alle leerlingen kiezen één beweging uit. Bedenk welk kledingstuk je nodig hebt bij het werk of de bezigheid.

Opdracht 4

Teken dit kledingstuk op een krant. Maak het groter dan je nodig hebt. Knip het kledingstuk uit en leg het op een nieuwe krant. Trek het kledingstuk om en knip het uit de nieuwe krant.

Trek het kledingstuk aan. Dat doe je door het eerste kledingstuk voor je te houden en het tweede kledingstuk achter je. Een andere leerling plakt of niet met de nietmachine de achterkant aan de voorkant vast. Vooral goed op de schouders vastmaken. Als je het groot genoeg hebt gemaakt dan moet het passen.

Beweeg voorzichtig! Probeer de beweging uit te voeren. Je kunt nu goed gebruik maken van de vertragingoefening.

Nu blijkt dat het heel belangrijk is dat stof stevig moet zijn. De krant (en ook stof die niet stevig is) scheurt snel.

Les 7: presentatie en afsluiting

Het project wordt afgesloten met een presentatie. Dit kan op verschillende manieren vorm gegeven worden:

- met alle groepen die aan het project hebben gewerkt tezamen. Bijvoorbeeld in een centrale ruimte op school. Alle groepen presenteren hetgeen zij gedurende het project hebben gedaan en gemaakt.
- met alle groepen van één bouw tezamen. In een centrale ruimte of één van de lokalen presenteren de groepen hetgeen zij hebben gedaan en gemaakt.
- iedere groep afzonderlijk. In het eigen lokaal presenteren de leerlingen aan elkaar wat zij gedaan en gemaakt hebben.

Wat kan de middenbouw presenteren?

- De producten die de leerlingen hebben gemaakt kunnen tentoongesteld worden.
- U kunt de leerlingen het product van de kunstzinnige les laten presenteren.
- U kunt de leerlingen een krant laten maken. In deze krant vertellen ze over het project: wat hebben ze geleerd, gezien, gedaan en dergelijke. Deze krant wordt aangevuld met beeldmateriaal (foto's, afbeeldingen, tekeningen).

Projectvarianten

Aalten

Ridder Derck van Lintelo is de hoofdpersoon. Derck leefde rond 1400 en woonde op het Walfort bij Bredevoort. Hoe word je ridder en wat doe je als ridder eigenlijk? En hoe kwam Derck in het klooster terecht?

contact: Educatieve commissie 'De Geschiedeniskoffer' - Cees Ruitenbeek
c.ruitenbeek@planet.nl

Dinxperlo

In de onderbouw vertellen we over de grens. Wat is het, waar loopt deze? In de midden- en bovenbouw staan de neven Maurits Prins en Maurits Prins centraal: de joodse eigenaren van de Deventer Tapijtfabriek. Wat is er met hen gebeurd?

contact: Grenslandmuseum - Hildegard Schouwenburg
info@grenslandmuseum.nl

Borculo

Herman Schepers is de laatste persoon die is geboren op de boerderij De Lebbenbrugge. Hoe zag het leven op de boerderij er rond 1900 uit? En wat heeft de in de Achterhoek zo bekende meester Heuvel voor de boerderij betekend?

contact: Boerderijmuseum De Lebbenbrugge - Henk Witvoet
info@lebbenbrugge.nl

Eibergen

Jappe de Berkelschipper voer met zijn zomp tussen Vreden en Zutphen. Hij vertelt over het belang van de rivier de Berkel voor de Achterhoek en speciaal voor het dorp Eibergen.

contact: Bibliotheek Eibergen - Sylvia Franck
Sylvia.Franck@oostachterhoek.nl

Ruurlo

Joost van Heeckeren leefde van 1546 tot 1619 en woonde op kasteel Ruurlo. Hoe ziet de stamboom van Joost eruit? Wat merkten de mensen in Ruurlo van de 80-jarige oorlog?

Informatie over Joost is te vinden op de website: www.joostvanheeckeren.weebly.com

contact: basisschool Rehoboth - Antoinet Goorhorst
juf.antoinet@rehobothruurlo.nl
Historische vereniging 'Old Reurle' - Arjen Gijssel
a.k.gijssel@zonnet.nl

Zelhem

Rond het jaar 800 stond er op de Vinkenkamp in Zelhem een boerderij. Hoe leefden de mensen hier? Ludger, de evangelieprediker, deed Zelhem in deze periode aan. Wie was hij en wat kwam hij in Zelhem doen?

contact: Museum Smedekinck - Gerry Olthof of Gerda Wassink
gerhar@kpnplanet.nl
hanengerda@arboris.nl

Doetinchem

Vandaag rijden er Syntus treinen en bussen door de Achterhoek. Stoker Jan en machinist Cor vertellen hoe het openbaar vervoer vroeger was in de Achterhoek.

contact: Openbaar Vervoer Museum - Kees Ooijevaar
ooijevaar@home.nl

Didam

De schutterij staat centraal in Didam. Wat zijn schutterijen? Hoe word je schutterskoning en wat doet de bieleman? Wat is een schuttersstuk en kan je er zelf een maken?

contact: Schuttersmuseum - Helga van Dijk
info@liemersmuseum.nl

's Heerenberg

De droom van meneer van Heek is het thema in 's Heerenberg. Hij had een bijzondere verzameling Middeleeuwse kunstvoorwerpen. Heb jij een verzameling?

contact: Kasteel Huis Bergh - Diane Visser
diane.visser@huisbergh.nl

Groenlo

In 1627 belegerde de prins van Oranje Groenlo. Het spannende verhaal van Bregje, Harmen en Lodevicus de marskramer laten die belegering weer tot leven komen. Het boek van Arend van Dam, 'Onder vuur', neemt de kinderen mee terug in de tijd.

contact: Stedsmuseum Groenlo - Willy Lansink
w.lansink@chello.nl

Lichtenvoorde

De naam van Lichtenvoorde is verbonden met de leer- en schoenenindustrie. Waarom heet de leerfabriek 'de stinkfabriek'? Hoe maak je leer en hoe worden daar schoenen van gemaakt? De leerlingen maken een tentoonstelling met hun eigen gepimpte schoenen.

contact: Bibliotheek Lichtenvoorde - Annita Oonk
annita.oonk@oostachterhoek.nl

Ulft

Lang geleden stond er een kasteel in Ulft. Maria van Nassau, de zus van Willem van Oranje, was een bewoonster van het kasteel. Wie was zij en waarom staat het kasteel er niet meer?

contact: Historische vereniging Gendringen - Gerrie van Hasselt
g.van.hasselt@hetnet.nl

Varsseveld

Voor de onderbouw staat de familie Hofs centraal. Zij gaf haar naam aan de museumboerderij 'De Hofshuus'. Hoe zag het leven op de boerderij er rond 1900 uit? In de bovenbouw staat de familie van Pallandt centraal. Wie waren zij en wat deden deze deftige mensen in Varsseveld?

contact: De Hofshuus - Ad Arentsen
ad-ar@wxs.nl

Winterswijk I

Dit verhaal gaat over de textielindustrie. Gerrit Jan Willink was de oprichter van de Tricot. Welke fabrieken waren er in Winterswijk en wat werd er gemaakt? Wat is er van de fabrieken overgebleven? Hoe is het straatbeeld van Winterswijk in de loop van de 20e eeuw veranderd?

contact: Museum Freriks - Paul Puntman
info@freriks.nl

Winterswijk II

De schilder Piet Mondriaan is wereldberoemd. Hij woonde in Amsterdam, Parijs en New York. In zijn jeugd woonde Piet in Winterswijk. Hoe zag Winterswijk er uit in zijn jeugd en wat maakte hij voor schilderijen?

contact: Museum Freriks - Paul Puntman
info@freriks.nl

Staring

Het laatste verhaal van... vertelt over de Achterhoekse dichter Staring. Dit project is op meerdere plekken in de Achterhoek inzetbaar.

Kerdoelen

Behalve aan de kerndoelen 51, 52 en 56 wordt er aan de volgende kerndoelen gewerkt:

Nederlands

- Kerdoel 1: De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.
- Kerdoel 4: De leerlingen leren informatie te achterhalen in informatieve en instructieve teksten, waaronder schema's, tabellen en digitale bronnen.
- Kerdoel 8: De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het schrijven van een brief, een verslag, een formulier of een werkstuk. Zij besteden daarbij aandacht aan zinsbouw, correcte spelling, een leesbaar handschrift, bladspiegel en eventueel beeldende elementen en kleur.

Rekenen/wiskunde

- Kerdoel 32: De leerlingen leren eenvoudige meetkundige problemen op te lossen.
- Kerdoel 33: De leerlingen leren meten en leren te rekenen met eenheden en maten, zoals bij tijd, geld, lengte, omtrek, oppervlakte, inhoud, gewicht, snelheid en temperatuur.

Oriëntatie op jezelf en de wereld, domein natuur en techniek

- Kerdoel 44: De leerlingen leren bij producten uit hun eigen omgeving relaties te leggen tussen de werking, de vorm en het materiaalgebruik.

Kunstzinnige oriëntatie

- Kerdoel 54: De leerlingen leren beelden, muziek, taal, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.

De tien tijdvakken van de Rooy¹

Volgens de commissie de Rooy moet het ontwikkelen van historisch besef centraal komen te staan in het geschiedenisonderwijs. Daarbij gaat het om een combinatie van kennis, inzicht en toepasbaarheid. Om dit te vergemakkelijken wordt de geschiedenis ingedeeld in tien tijdvakken. Van de basisschool tot de eindexamens in het voortgezet onderwijs komt er een samenhangend en doorlopend programma voor het geschiedenisonderwijs.

De commissie stelt voor in het nieuwe geschiedenisonderwijs het ontwikkelen van historisch besef centraal te stellen. Bij historisch besef gaat het niet om uitsluitend feitenkennis, maar staat de combinatie van kennis, inzicht en toepasbaarheid centraal. Chronologisch besef is hiervoor een voorwaarde. Om het historisch besef te bevorderen komt er voor alle onderwijsvormen een gemeenschappelijk kader dat de leerlingen kunnen gebruiken om personen, gebeurtenissen, verschijnselen en ontwikkelingen historisch te plaatsen. Daarom stelt de commissie voor het geschiedenisonderwijs in te delen in tien overzichtelijke tijdvakken.

De tien tijdvakken worden in elke onderwijsvorm opnieuw aangeboden en telkens meer verdiept en uitgewerkt. De herhaling moet ervoor zorgen dat het chronologisch besef beter beklijft. Leerlingen moeten beschikken over kennis van de tijdvakken, die daarmee een oriënterende functie hebben. Met deze kennis leren zij ontwikkelingen in het juiste historisch perspectief te plaatsen.

De namen van de tijdvakken geven telkens twee kenmerkende aspecten van het tijdvak weer:

Tijd van	Periode	Jaartal
Jagers en Boeren	prehistorie	tot 3000 v. Chr.
Grieken en Romeinen	oudheid	3000 v. Chr. tot 500 n. Chr.
Monniken en Ridders	vroege middeleeuwen	500 tot 1000
Steden en Staten	hoge en late middeleeuwen	1000 tot 1500
Ontdekkers en Hervormers	renaissance/reformatie	1500 tot 1600
Regenten en Vorsten	Gouden Eeuw	1600 tot 1700
Pruiken en Revoluties	verlichting	1700 tot 1800
Burgers en Stoommachines	industrialisatie	1800 tot 1900
De wereldoorlogen	eerste helft twintigste eeuw	1900 tot 1950
Televisie en Computer	tweede helft twintigste eeuw	1950 tot heden

¹ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

Leerstijlen van Kolb

Iedereen heeft een persoonlijke leerstijl, dat wil zeggen: een manier van omgaan met leerstof en leeractiviteiten. Er zijn verschillende modellen om leerstijlen in kaart te brengen. Het model van Kolb maakt onderscheid tussen vier fasen van het leerproces:

- Concreet ervaren ('sensing/feeling')
- Waarnemen en overdenken ('watching')
- Analyseren en abstract denken ('thinking')
- Actief experimenteren ('doing')

Kolb stelt dat mensen een voorkeursstijl hebben, waarmee ze het liefst beginnen en waaraan ze de meeste tijd besteden. Maar het is belangrijk alle fasen van het leerproces te doorlopen, omdat ze essentieel zijn voor effectief leren. Kolb pleit er daarom voor dat je extra aandacht besteedt aan de leeractiviteiten waarin je je minder goed thuis voelt.

Deze vier fasen volgen logisch op elkaar: als je iets meemaakt (ervaring) is het belangrijk daarna je ervaringen te overdenken (reflectie) en te veralgemeniseren (begripsvorming). Je kan dan een aanpak bedenken waarmee je een overeenkomstige gebeurtenis tegemoet kan treden (experimenteren). Als je die nieuwe aanpak, dat geleerde gedrag, daadwerkelijk gebruikt doe je weer nieuwe ervaringen op (concrete ervaring) waarover je weer kan nadenken (reflectie), zodat je nieuwe inzichten krijgt (begripsvorming). De vier fasen herhalen zich volgens Kolb voortdurend in deze volgorde.

Het leerproces kan voorgesteld worden als een cyclisch proces van vier fasen die idealiter altijd in dezelfde volgorde (maar niet altijd vanuit hetzelfde beginpunt) worden doorlopen. Mensen hebben echter voorkeuren voor bepaalde fasen uit die cyclus: ze beginnen bij voorkeur in één bepaalde fase of besteden er de meeste tijd aan. Een mathematicus bijvoorbeeld zal veel tijd besteden aan abstracte begripsvorming, terwijl een bedrijfsleider zich eerder zal richten op het in de praktijk toetsen van ideeën.

Leerstijl	Kernwoorden	Leert het beste van...
Doener Accomoderen	Wat is er nieuw? Ik ben in voor alles in.	directe ervaring, dingen doen nieuwe ervaringen, het oplossen van problemen in het diepe gegooid worden met een uitdagende taak
Bezinner Divergeren	Ik wil hier graag even over nadenken	activiteiten waar ze de tijd krijgen en gestimuleerd worden (achteraf) na te denken over acties als de mogelijkheid wordt geboden eerst na te denken en dan pas te doen beslissingen nemen zonder limieten en tijdsduur
Denker Assimileren	Hoe is dat met elkaar gerelateerd?	gestructureerde situaties met duidelijke doelstellingen (congressen, colleges, boeken) als ze de tijd krijgen om relaties te kunnen leggen met kennis die ze al hebben situaties waar ze intellectueel uitgedaagd worden de kans krijgen vragen te stellen en de basismethodologie, logica etc. te achterhalen theoretische concepten, modellen en systemen
Beslisser Convergeren	Hoe kan ik dit toepassen in de praktijk?	activiteiten waar: een duidelijk verband is tussen leren en werken ze zich kunnen richten op praktische zaken ze technieken worden getoond met duidelijke praktische voorbeelden ze de kans krijgen dingen uit te proberen en te oefenen onder begeleiding van een expert

Achtergrondinformatie over het thema en de hoofdpersonen

Cor Ooijevaar verzamelde alles wat met openbaar vervoer te maken heeft. Nu is zijn verzameling het Openbaar Vervoer Museum geworden. Het museum is in 1988 officieel geopend in Den Haag, in 1990 heropend in Borculo en staat nu in Doetinchem. Doetinchem wordt nog steeds gezien wordt als knooppunt van vervoer- en transportwegen binnen de Achterhoek en een deel van Gelderland.

Het verhaal van het openbaar vervoer

Het verhaal van het openbaar vervoer

Openbaar vervoer

Cor Ooijevaar verzamelde alles wat met het Openbaar Vervoer te maken heeft. Nu is zijn verzameling het Openbaar Vervoer Museum geworden.

Wat is openbaar vervoer?

Als je van de ene plaats naar de andere wil reizen, kun je dat op verschillende manieren doen. Je kunt gaan lopen, gaan fietsen of met de auto gaan. Meestal gebruik je dan een vervoermiddel van jezelf.

Niet iedereen heeft een fiets of auto. Dan is het fijn dat je met een vervoermiddel kan gaan waar iedereen gebruik van mag maken: het openbaar vervoer.

Particulier vervoer:

paardentram

stoomtrein

stoomtram

Geschiedenis van openbaar vervoer

Openbaar vervoer is er al heel lang. In de 18^e eeuw was er al de diligence. Paarden trokken de koets en in de koets was plaats voor ongeveer 4 mensen. In de 19^e eeuw kwam de paardentram. Ook hier trokken paarden de tram, maar er pasten al wel meer mensen in. Ook liep de wielen van de tram over rails. Dat was fijn want dan had de tram geen last van de slechte bestrating.

In de 19^e eeuw kwam de eerste stoommachine. De paarden waren niet meer nodig, nu waren er trams en treinen die door stoomenergie vooruit kwamen. Nog later maakten de mensen treinen en trams die op elektriciteit reden. In Doetinchem heeft tot 1957 tram gereden. Daarna namen bussen het werk van de tram over.

Opdracht

Weet jij welke vormen van openbaar vervoer er nog meer zijn?

elektrische tram

bus

Opdracht:

Maak van karton een vervoersmiddel die je kan gebruiken voor het openbaar vervoer.

Maak eerst een schets van het vervoersmiddel dat je van plan bent te maken.

Dienstregeling stadsbus Doetinchem

maandag t/m vrijdag

25 Stadsbus Doetinchem

plaats en halte	ritnr.	11	13	15	17	19	21	23	25	27
trein van Arnhem	A	7 06	7 36	8 06	8 36	9 06	9 36	10 06	10 36	11 06
Doetinchem, Station	V	7 09	7 39	8 09	8 39	9 09	9 39	10 09	10 39	11 09
Doetinchem, Jindo		7 12	7 42	8 12	8 42	9 12	9 42	10 12	10 42	11 12
Doetinchem, Burg. Kehrerstraat		7 13	7 43	8 13	8 43	9 13	9 43	10 13	10 43	11 13
Doetinchem, Karel Doormanstraat		7 15	7 45	8 15	8 45	9 15	9 45	10 15	10 45	11 15
Doetinchem, Sportcentrum		7 17	7 47	8 17	8 47	9 17	9 47	10 17	10 47	11 17
Doetinchem, Slingeland Ziekenhuis		7 21	7 51	8 21	8 51	9 21	9 51	10 21	10 51	11 21
Doetinchem, Gemeentehuis		7 26	7 56	8 26	8 56	9 26	9 56	10 26	10 56	11 26
Doetinchem, Station	A	7 32	8 02	8 32	9 02	9 32	10 02	10 32	11 02	11 32
trein naar Arnhem	V	7 36	8 06	8 36	9 06	9 52	10 22	10 52	11 22	11 52

plaats en halte	ritnr.	29	31	33	35	37	39	41	43	45
trein van Arnhem	A	11 36	12 06	12 36	13 06	13 36	14 06	14 36	15 06	15 36
Doetinchem, Station	V	11 39	12 09	12 39	13 09	13 39	14 09	14 39	15 09	15 39
Doetinchem, Jindo		11 42	12 12	12 42	13 12	13 42	14 12	14 42	15 12	15 42
Doetinchem, Burg. Kehrerstraat		11 43	12 13	12 43	13 13	13 43	14 13	14 43	15 13	15 43
Doetinchem, Karel Doormanstraat		11 45	12 15	12 45	13 15	13 45	14 15	14 45	15 15	15 45
Doetinchem, Sportcentrum		11 47	12 17	12 47	13 17	13 47	14 17	14 47	15 17	15 47
Doetinchem, Slingeland Ziekenhuis		11 51	12 21	12 51	13 21	13 51	14 21	14 51	15 21	15 51
Doetinchem, Gemeentehuis		11 56	12 26	12 56	13 26	13 56	14 26	14 56	15 26	15 56
Doetinchem, Station	A	12 02	12 32	13 02	13 32	14 02	14 32	15 02	15 32	16 02
trein naar Arnhem	V	12 22	12 52	13 22	13 52	14 22	14 52	15 22	15 52	16 06

plaats en halte	ritnr.	47	49	51	53	55	57	59	61	63
trein van Arnhem	A	16 06	16 36	17 06	17 36	18 06	18 36	19 06	19 36	20 06
Doetinchem, Station	V	16 09	16 39	17 09	17 39	18 09	18 39	19 09	19 39	20 09
Doetinchem, Jindo		16 12	16 42	17 12	17 42	18 12	18 42	19 12	19 42	20 12
Doetinchem, Burg. Kehrerstraat		16 13	16 43	17 13	17 43	18 13	18 43	19 13	19 43	20 13
Doetinchem, Karel Doormanstraat		16 15	16 45	17 15	17 45	18 15	18 45	19 15	19 45	20 15
Doetinchem, Sportcentrum		16 17	16 47	17 17	17 47	18 17	18 47	19 17	19 47	20 17
Doetinchem, Slingeland Ziekenhuis		16 21	16 51	17 21	17 51	18 21	18 51	19 21	19 51	20 21
Doetinchem, Gemeentehuis		16 26	16 56	17 26	17 56	18 26	18 56	19 26	19 56	20 26
Doetinchem, Station	A	16 32	17 02	17 32	18 02	18 32	19 02	19 32	20 02	20 32
trein naar Arnhem	V	16 36	17 06	17 36	18 06	18 36	19 06	19 52	20 22	20 52

plaats en halte	ritnr.	65	67
trein van Arnhem	A	20 36	21 06
Doetinchem, Station	V	20 39	21 09
Doetinchem, Jindo		20 42	21 12
Doetinchem, Burg. Kehrerstraat		20 43	21 13
Doetinchem, Karel Doormanstraat		20 45	21 15
Doetinchem, Sportcentrum		20 47	21 17
Doetinchem, Slingeland Ziekenhuis		20 51	21 21
Doetinchem, Gemeentehuis		20 56	21 26
Doetinchem, Station	A	21 02	21 32
trein naar Arnhem	V	21 22	21 52

Met de bus door Doetinchem

Voor je ligt de dienstregeling van de stadsbus Doetinchem.
Je gaat met zijn tweeën een aantal vragen beantwoorden. Ook stippel je een reis uit.

Beantwoord deze vragen

Hoe vaak rijdt de bus per uur?

_____

_____

Hoeveel minuten zitten er tussen?

_____

_____

Wanneer vertrekt de eerste bus?

_____

_____

Hoe laat komt de laatste bus aan?

_____

_____

Stippel een reis uit

Je wilt om 13.00 uur op het bezoekuur komen in het ziekenhuis in Doetinchem. Je tante ligt daar met een gebroken been. Ze moet nog wel even blijven. Je neemt voor haar een cadeau mee. Je bent met de trein gekomen. In het centrum van Doetinchem koop je voor haar een bos bloemen. Stippel uit hoe je op tijd in het ziekenhuis komt.

Hoe laat moet je de bus nemen?

_____

_____

Waar stop je in het centrum.

_____

_____

Wanneer gaat de volgende bus?

Welke bus neem je weer terug naar het station?

_____

_____

Verzin nu voor elkaar een reis door Doetinchem.

